

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI
OCH ARBETSVETENSKAP

DEN ANDRA KVINNAN

*En kritisk diskursanalys av nyhetsmediernas framställning av
återvändande kvinnor från Islamiska staten*

Ida Elmäng Fredriksson

Examensarbete för kandidat i sociologi, 15 hp

Handledare: Christopher Thorén

Termin/år: HT 2021

“Because of the complex and inherently personal nature of a person’s decision to engage in political violence, we may never know ‘why’ they did it. We can, however, focus on how the stories told about them are read and consumed. Hopefully this will be a critical encounter.”

- Sjoberg & Gentry, 2007, s. 47

Innehållsförteckning

Abstract	5
1. Inledning	6
2. Syfte och frågeställningar	7
3. Bakgrund	8
3.1 Kort om IS.....	8
3.2 De återvändande kvinnorna från IS.....	8
3.3 Kvinnlig rekrytering till IS.....	8
4. Tidigare forskning	9
4.1 Medias representation av kvinnor som terrorister.....	9
4.2 Kvinnornas roll i IS.....	9
4.3 Medias bild av dikotomin “den goda”/”den onda” muslimen.....	10
5. Teoretiska utgångspunkter	11
5.1 Nacos ramverk som analysverktyg och teori.....	11
5.2 Feministiska perspektiv.....	12
5.3 Suspected communities.....	13
6. Metod	14
6.1 Material och urval.....	14
6.2 Diskursanalys.....	15
6.3 Kritisk diskursanalys.....	15
6.3.1 <i>Diskursiv praktik</i>	16
6.3.2 <i>Intertextualitet, interdiskursivitet och modalitet</i>	16
6.4 Metodologiska angreppssätt.....	17
6.5 Validitet och reliabilitet.....	18
6.6 Etiska reflektioner.....	19
7. Resultat och analys	20
7.1 Den avvikande kvinnan.....	20
7.1.1 <i>Bristande moder och kvinnans roll i IS</i>	21
7.1.2 <i>Fysiska attribut</i>	23
7.1.3 <i>“God” muslim/”ond” muslim</i>	24
7.2 Kvinnan utan agens.....	25
7.2.1 <i>Naiv, sökande, rotlös, ingen agens</i>	25
7.2.2 <i>Tvingad, lurad eller anslöt för att hjälpa</i>	26

7.2.3 Äktenskapets väg till IS.....	28
7.3 Misstänkt - dömd på förhand.....	28
7.3.1 Lagföring.....	29
7.3.2 Misstänkta för brott, svaga lagar och bristande bevisning.....	30
7.3.3 Utvisning och säkerhetshot.....	31
8. Avslutande diskussion.....	33
Referenslista.....	36
Bilaga.....	40

Abstract

Titel: Den Andra Kvinnan - en kritisk diskursanalys av nyhetsmediernas framställning av återvändande kvinnor från Islamiska staten

Författare: Ida Elmäng Fredriksson

Handledare: Christopher Thorén

Examinator: Helena Håkansson

Typ av arbete: Examensarbete för kandidat i sociologi, 15 hp

Tidpunkt: HT 2021

Antal tecken inkl. blanksteg: 69 351

Syfte och frågeställningar: Syftet med denna studie är att belysa svenska nyhetsmediers kunskapsproduktion kring återvändande kvinnor från IS. Genom detta ämnar studien att bidra till en ökad förståelse för svenska nyhetsmediers skildring av dessa kvinnor. Detta görs genom att besvara studiens frågeställningar; 1. Hur framställs återvändande kvinnor från IS i svenska nyhetsmedier? 2. Vilka diskurser kring återvändande kvinnor från IS framträder i svenska nyhetsmedier?

Metod och material: En kvalitativ studie vars empiri består av nyhetsartiklar, krönikor och ledarsidor från fyra svenska tidningar under 2021. Studiens empiri har analyserats genom Faircloughs kritiska diskursanalys.

Huvudresultat: Studien visar att de kvinnor som återvänt från IS framställs i svenska nyhetsmedier inom tre identifierade diskurser. Den första är *den avvikande kvinnan* som på olika sätt framställs utanför traditionella könsnormer. Den andra är *kvinnan utan agens* vilken framställer en politiskt aktörlös kvinna. Den tredje diskursen, *misstänkt - dömd på förhand*, framställer kvinnorna som förövare vilka skall undantas från etablerade rättsprinciper.

Nyckelord: Islamiska staten, terrorism, kritisk diskursanalys, nyhetsmedier, kvinnoroller

1. Inledning

Under de senaste åren har artiklar om Islamiska staten och dess uppgång och fall florerat i nyhetsmedierna. Svenska kvinnor som har anslutit sig till IS har sedan 2019 suttit i fångläger i Syrien. Den 1 september 2021 tog det lokala självstyret i östra Syrien beslut om att utvisa några av kvinnorna tillbaka till Sverige (Linde, 2021). I samband med detta tog den svenska regeringen ett beslut att ta emot dessa utvisade kvinnor, och Utrikesdepartementet bistod resan hem genom konsulärt ekonomiskt bistånd¹ (ibid). Islamiska Staten är en terroristorganisation som har sitt ursprung i en irakisk gren av al-Qaida. Organisationen har under åren gått under en rad olika namn², men har den senaste tiden gått under benämningen Islamiska staten (IS)³. Organisationen uppstod som en reaktion på USA:s invasion av Irak 2003 (Schumacher, 2021: 471). I juni 2014 utropade IS-ledaren Abu Bakr al-Baghdadi ett "kalifat"⁴ i Mosul, vilket var geografiskt placerat i delar av Irak och Syrien (ibid: 471).

Då nyheten om kvinnornas utvisning kom ökade medias rapportering om IS och specifikt om de kvinnor som blev först att utvisas. Medias nyhetsrapportering hjälper människor att skapa mening om olika fenomen i samhället genom att förmedla kunskap och information (Nohrstedt, 2006: 261). Även om andra instanser utgör kunskapskällor så har nyhetsmedier en särskilt viktig roll i spridandet av lättillgänglig kunskap till allmänheten. Medierna utgör den förmedlande länken mellan individens medvetande och internationella händelser (ibid: 260), och har därmed en central roll i kunskapsproduktionen hos allmänhetens meningsskapande (ibid: 261). Därför är det viktigt att undersöka hur nyhetsmedier framställer vissa händelser och grupper. Studier som rör kvinnor med anknytning till IS har på senare år fått plats i forskningen (Martini, 2018). Dock finns det marginellt med studier på hur kvinnorna som nu återvänt hem från IS framställs i media, speciellt i en svensk kontext, vilket jag ämnar att bidra till med denna studie.

---

¹ Konsulärt ekonomiskt bistånd kan lämnas till enskilda svenska medborgare som befinner sig utomlands. Ett sådant bistånd skall återbetalas av den enskilde (SFS, 2003:491).

² Daesh, ISIS, ISIL (Schumacher, 2021: 471).

³ Fortsättningsvis kommer jag benämna Islamiska staten som IS.

⁴ Kalifat innebär en självutnämnd stat. Kalifatet eller staten styrs av en kalif, vilket är en person som tilldelats ett politiskt ämbete inom kalifatet (Nationalencyklopedin).

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att belysa den kunskapsproduktion svenska nyhetsmedier bidrar till kring återvändande kvinnor från IS. På så vis ämnar studien att bidra med en ökad förståelse för svenska nyhetsmediers skildring av dessa kvinnor. Då nyhetsmedierna har en central roll i allmänhetens meningsskapande är det av sociologiskt intresse att studera hur medierna talar om denna grupp. Detta undersöks genom Faircloughs kritiska diskursanalys (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 70). Mot denna bakgrund utgår studien från följande frågeställningar:

1. Hur framställs återvändande kvinnor från IS i svenska nyhetsmedier?
2. Vilka diskurser kring återvändande kvinnor från IS framträder i svenska nyhetsmedier?

3. Bakgrund

För att förstå bakgrunden till denna studie redogör jag här kort om IS och om de kvinnor som studien berör. Jag redogör även för orsaker bakom kvinnlig rekrytering.

3.1 Kort om IS

Islamiska staten är en form av självutnämnt kalifat, inom vilka alla skall leva under IS tolkning av strikta sharialagar⁵ (Vale, 2019: 2). Då IS var som störst kontrollerade de ett område med ett geografiskt omfång i storlek med en mindre nation. Inbördeskriget och utropandet av kalifatet har bidragit till en ökning av den våldsbejakande islamistiska miljön (Schumacher, 2021: 471). Siffrorna är fortfarande osäkra på det exakta antalet svenskar som har anslutit sig till IS, men uppskattningsvis har omkring 300 personer rest ner till IS (Säkerhetspolisen, 2017). I samband med kalifatets fall 2019 återvände många av dessa till Sverige (CVE, 2020: 25).

3.2 De återvändande kvinnorna från IS

De kvinnor som studien berör reste till IS under 2012-2015. Samtliga befann sig i IS fram till dess fall 2019, och har sedan dess suttit i lägren al-Hol och Roj i Syrien, fram tills att de utvisades. Tre kvinnor och deras barn kom hem i september 2021 (Olsson, 2021b), och ytterligare tre kvinnor och deras barn kom hem i oktober 2021 (Svahn & Magnå, 2021).

3.3 Kvinnlig rekrytering till IS

Loken och Zelenz (2017: 45) beskriver att kvinnor är öppna för att rekryteras till IS på grund av orsaker som ensamhet, isolering och utanförskap snarare än att de är offer som luras, tvingas eller förförs in i terroristorganisationen. Bjørgum (2016) beskriver att det finns en grupp av kvinnor som kallar sig muhajirin, kvinnliga migranter, vilka vill fullfölja Hijrah⁶. Kvinnorna beskriver ett behov att lämna landet av synd för att leva i ett islamiskt land och på så vis fullfölja Hijrah. Pearson och Winterbotham (2017: 60) menar att kvinnlig rekrytering även utgörs av att kvinnorna utlovas bli en viktig del av uppbyggandet av ett muslimskt samhälle, genom att gifta sig med män, uppfostra barn och propagera för IS ideologi.

---

⁵ Sharialagar är en form av gudomlig lag. I vardagligt tal används ordet för att förklara det islamiska rättssystemet, *fiqh*. Sharialagarna är omdebatterat inom islam, då olika grenar har olika tolkningar av sharialagarna (Nationalencyklopedin).

⁶ Hijrah brukar översättas till migration, utvandring eller flykt. Vanligtvis används begreppet Hijrah för att hänvisa till den vandring som profeten Muhammed tillsammans med sina anhängare gjorde från Mekka till Medina år 622 (Nationalencyklopedin).

4. Tidigare forskning

I kommande avsnitt presenterar jag tidigare forskning rörande hur media presenterar kvinnliga terrorister för att sedan redogöra för kvinnor i IS, samt hur muslimer framställs i media.

4.1 Medias representation av kvinnor som terrorister

Traditionellt sett har kvinnor ofta setts som offer för krig och våld, snarare än utövare av våld och våldsamma handlingar (Margolin, 2016: 912). Men en översiktlig tillbakablick visar att kvinnor inte enbart varit passiva offer av politiskt våld och terrorism, utan snarare har spelat en aktiv roll i de båda. Trots detta fortsätter samhället, media och även den akademiska världen att förminska kvinnors roll i både terrorism och politiskt våld, genom att reducera kvinnors aktörskap till personliga snarare än ideologiska skäl (ibid: 912). Flera studier idag påvisar att media ofta har specifika sätt att porträttera den kvinnliga terroristen utifrån stereotypa föreställningar om kön och genus (Margolin, 2016; Nacos, 2005; Martini, 2018). Friedman (2008: 841) menar att orsakerna till kvinnlig terrorism beskrivs utifrån förklaringsmodeller som handlar om att kvinnorna influerats av män eller drivs av hämnd, desperation och frigörelse. Nacos (2005: 435) poängterar att det inte finns några fastslagna bevis att rekrytering, ideologi eller brutalitet skiljer sig åt mellan män och kvinnor, men ändå fortsätter media frekvent att behandla kvinnliga terrorister utifrån genuskodade stereotypa föreställningar. Kvinnliga terroristers motiv och handlingar rationaliseras ofta av media med förklaringar utifrån bakomliggande faktorer såsom våld i hemmet eller förlusten av en partner (ibid: 435). Journalister har också en benägenhet att patologisera kvinnliga terrorister genom att beskriva dem med karaktärsdrag som mentalt instabila eller psykiskt sjuka (Margolin, 2016; Nacos, 2005).

4.2 Kvinnornas roll i IS

Kvinnans roll i IS har varit att först och främst upprätthålla hemmet och uppträda som fruar och mödrar. Dock har det skett en skiftning där kvinnans roll har förändrats. I en rapport av Jessica Katz (2015: 5) beskrivs det att kvinnorna på senare tid fått mer omfattande funktioner. Fler kvinnor har börjat dyka upp i frontlinjen som självmordsbombare, rekryterare eller deltagare i IS kvinnliga polisbrigad (Gan, Neo, Chin & Khader, 2019: 204). Kvinnor har också en roll att uppfostra nästa generationens militärer (Spencer, 2016:74). Denna bild av

kvinnors aktiva roll står i motsats till medias diskurs om kvinnliga terrorister där de som tidigare nämnts utmålas som offer och passiva deltagare (Del Villar, 2019: 410). Martini (2018: 461) lyfter att bilden av kvinnor i IS är komplex att förstå, särskilt för västvärlden. Eftersom organisationen är patriarkal inträder kvinnorna i positioner som fruar och mödrar vilka i grunden är omhändertagande roller. Detta kan skapa förvirring då de utgör dikotomin ”goda” och ”onda” kvinnor samtidigt, allteftersom rapporteringen kring kvinnornas aktiva roll i terrorismen ökar.

4.3 Medias bild av dikotomin “den goda”/”den onda” muslimen

John Hartley menar att journalistiken är “avsiktligt blind” (citerad av Brune, 2005: 95), och syftar till att vissa journalister inte själva förstår att de är en del av en diskurs. Journalister släpper fram diskurser, men genom att de väljer vilka diskurser som får plats och vilka som får komma till tals står de inte neutrala (ibid: 95). Brune (1998: 54) beskriver att media ofta skapar en stereotyp bild av muslimen som en homogen grupp, vilket separerar “dom” från “oss”. Denna bild delas upp i en dikotomi - de goda och de onda Andra. Likt detta menar Cherney och Murphy (2016) att individer vars religiösa tillhörighet är inom islam beskrivs utifrån att vara “moderata” muslimer kontra extremister eller terrorister (ibid: 159). Sunaina (2009: 633) beskriver att denna distinktion uppstod särskilt tydligt efter terrordådet i USA den 11 september 2001. Dåvarande president George W. Bush försäkrade de amerikanska medborgarna att de ”dåliga” muslimerna var ansvariga för terrorismen, medan de ”goda” muslimerna skulle stå med USA i kriget mot ”dom”, de ”dåliga” muslimerna. Föreställningen om att ett ”bra” medborgarskap utgörs av muslimer som på olika sätt visar lojalitet mot nationen och tror på demokratiska ideal (ibid: 634). Hvitfeldt (1998: 75f) har i en studie kartlagt att nyhetsinslag om islam till stor del utgörs av krig och våld, vilket är något som bidrar till en stereotyp bild av muslimer. En bild där kvinnan ses på som förtryckt och underordnad, och mannen som farlig och våldsam. Brune (2005: 89) beskriver att vi ofta ser på västvärlden som fri och jämställd medan rapportering från Mellanöstern innebär traditionellt och patriarkalt.

5. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt redogörs för de teorier och perspektiv som kommer användas för att analysera studiens empiri. Jag beskriver först Nacos ramverk som analysverktyg och teori för att sedan redogöra för de feministiska perspektiv som studien tar avstamp i. Avslutningsvis presenterar jag perspektiv om *suspected communities*.

5.1 Nacos ramverk som analysverktyg och teori

Bridgette L. Nacos (2005) har studerat nyhetsmedias porträttering av kvinnliga terrorister i Storbritannien. Då studien avser att undersöka hur återvändande kvinnor från IS framställs i svenska nyhetsmedier är Nacos framtagna ramar användbara som analysverktyg. Följande ramar har Nacos hittat i sin studie:

The physical appearance-frame - Här ryms hur media ger utrymme i rapporteringen kring kvinnornas utseende, där de tillskrivs fysiska attribut såsom att de är söta eller smala (ibid: 438).

The family-connection frame - Utifrån denna ram förklaras kvinnliga terroristers handlingar av hennes relationer. Media framställer en bild av att kvinnorna drivs av hämnd för sina avlidna män som orsaksfaktor till utförda terroristdåd. På så vis ignorerar media att vissa av kvinnorna drivs av politisk sorg, snarare än personlig förlust (ibid: 440).

Terrorist for the sake of love-frame - Denna ram är relaterad till den tidigare ramen vilken beskriver att kvinnorna utför terrordåd för kärlekens skull, snarare än på grund av politiska skäl. Även inom denna ram målar media konsekvent upp bilden av att våldsamma kvinnor drivs av utompolitiska faktorer när de ansluter sig till extremistiska organisationer. Här handlar det om att kvinnan följer i fotspåren av sina män, fäder eller bröder (ibid: 441).

The womens lib/equality-frame - Här handlar det om hur media framställer kvinnorna som kämpar för jämställdhet, både politisk och mellan könen (ibid: 442).

Though-as-males/ tougher-than-men frame - En aspekt i denna ram är att kvinnor som har barn ofta anklagas för att inte vara en riktig kvinna eller en dålig moder, som väljer våld och krig över sina egna barn (ibid: 444f).

The bored, naïve, out-of-touch-with-reality frame - En dimension i denna ram är att kvinnorna anses naiva, att de övertalas att begå terrorhandlingar och helt enkelt inte har förstått innebörden av sina handlingar (ibid: 445).

5.2 Feministiska perspektiv

För att ge en djupare förklaring till hur media framställer de kvinnor som återvänt från IS kommer jag även tillämpa feministiska perspektiv. Jag kommer använda mig av Mohanty (1994: 213), som menar att den radikala och liberala feminismen ofta utgår från kvinnor som en homogen grupp, där kvinnors underlägsenhet antas vara enbart utifrån att de är kvinnor. Dock riskerar ett sådant antagande att bortse från att kvinnor verkar under intersektionella strukturer utifrån kön, klass och ras (ibid: 213). Ett postkolonialt perspektiv belyser västvärldens konstruktion av *tredje världens kvinna*, utifrån vilken kvinnor som avviker från västvärldens normer eller befinner sig utanför väst ständigt ställs i relation till kvinnor i väst (ibid: 214). Medan radikala och liberala feminister utgår från kvinnor som en könsklass kan ett postkolonialt perspektiv minska risken för att frånta kvinnor i tredje världen deras historiska och politiska handlingskraft. Synen på kvinnor som en konstituerad grupp utifrån västvärldens feministiska diskurs placerar tredje världens kvinnor utanför våra sociala strukturer. Mohantys postkoloniala perspektiv används i denna uppsats för att analysera svenska nyhetsmediers skildringar av kvinnorna från IS.

För att belysa genusperspektivet ytterligare så använder jag även Martinis (2018) studie, där hon undersökt mediadiskurser kopplat till de kvinnor som anslutit sig till IS. Martini (2018: 457f) beskriver att gemensamma mönster går att identifiera utifrån hur dessa kvinnor beskrivs i media. Ofta beskrivs de utifrån genus-stereotypa och koloniala ramar vilka har format västvärldens förståelse för exempelvis islam. Dessa skildringar spelar stor roll då de ramar in politiska fenomen och framställer en särskild kunskap om kvinnorna (ibid: 458). Martinis perspektiv på genus i relation till hur vi porträtterar och talar om kvinnor är användbart i denna studie för att belysa den komplexitet som omger de återvändande kvinnorna från IS.

I relation till Martini kommer jag även tillämpa Sjöberg & Gentrys (2007) feministiska perspektiv. Författarna analyserar kvinnlig avvikelse utifrån genus-stereotypa ramar, vilka handlar om vad en kvinna förväntas vara. Exempelvis en moder, omhändertagande och låst till hemmet (ibid: 76). Då kvinnor i terroristorganisationer kliver utanför genus-stereotypa ramar ses detta som någonting sjukligt (ibid: 93). Sådana avvikelser placerar kvinnor i

terroristorganisationer inom olika narrativ som handlar om *modern*, *monstret* och *horan*. Jag kommer använda mig av modern och monstret. Modern handlar om hur kvinnan är låst till ett narrativ som *beautiful souls*. Kvinnorna deltar inte själva i politiskt våld, utan tar hand om sina män samt uppfostrar framtida generationens krigare (ibid: 77). Monster-narrativet framställer kvinnans våld utifrån orsaker som biologiska defekter vilka förstör kvinnligheten. Hon kopplas samman med något sjukt och monstret (ibid: 93). Genom att använda mig av modern och monstret som perspektiv kan detta bidra med fler dimensioner i analysen.

5.3 Suspected communities

För att analysera diskurserna kring de kvinnor som återvänt från IS kommer jag att tillämpa Schclarek Mulinari's användning av begreppet *suspected communities*. Schclarek Mulinari (2019: 451) undersöker svenska muslimers upplevelser av att övervakas av myndigheter, i syfte att förebygga terrorism. Schclarek Mulinari's studie utgår från övervakning av individer utifrån antaganden om att de är muslimer. Detta står i kontrast till de återvändande kvinnorna från IS, vilka övervakas på grund av deras koppling till IS. Dock är *suspected communities* användbart för att belysa denna aspekt av diskursen, då kategorisering av muslimer är det som utgör grunden för övervakning. Schclarek Mulinari (2009: 452) beskriver att västvärlden har, i sin strävan att förebygga terrorism, orsakat att det har uppstått *suspected communities*. Detta begrepp handlar om att muslimer inte behandlas lika inför lagen, utan utsätts för rasprofilering av bland annat Säkerhetspolisen⁷. *Suspected communities* utgörs av en pyramid utifrån vilka individer i samhället vi misstänker för terrorism. I botten befinner sig ofta de individer som har en upplevd koppling till en minoritetsgrupp (ibid: 457). Ett exempel är hur vissa tas för givet att vara muslimer utifrån fysiska attribut. Schclarek Mulinari (2009: 457f) menar att de som kategoriseras som muslimer ofta betraktas av förbipasserande med misstänksamhet på grund av en eventuell sammankoppling med terrorism. Här uppstår ett repressivt element i form av offentligt stigma utifrån fysiska attribut. Detta perspektiv är relevant då det ger ytterligare en dimension till analysen där de återvändande kvinnorna från IS betraktas med misstänksamhet.

---

⁷ Jag kommer härnäst benämna Säkerhetspolisen som Säpo.

6. Metod

I detta avsnitt presenteras det material som min empiri utgörs av, samt hur urvalet har gått till. Jag redogör även för Faircloughs kritiska diskursanalys i vilken studien har sin grund. Slutligen redogör jag för validitet, reliabilitet samt etiska reflektioner.

6.1 Material och urval

Det empiriska materialet i denna studie innefattar artiklar från fyra tidningar: Dagens Nyheter (DN), Svenska Dagbladet (SvD), Aftonbladet och Expressen/GT. Dessa tidningar valdes då de är de tidningar som har störst räckvidd och når flest läsare i Sverige dagligen, både digitalt och i pappersformat. Dagens Nyheter når 1.153.000 läsare om dagen, Svenska Dagbladet når 731.000, Aftonbladet når 406.000 och Expressen/GT når 280.900 läsare dagligen (Kantar, 2021). I enlighet med studiens frågeställningar och syfte användes följande sökord för att genomföra urval av artiklar: "Återvändande och IS", "Muhajirin"⁸, "IS-brud", "Återvändande och kvinna och IS", "IS och kvinna" samt "IS-kvinna"⁹. Mitt urval av artiklar har skett under perioden 1 september till 13 december 2021, och utgjordes av sökningar vid sex olika tillfällen. 1 september är datumet då medias rapportering om de kvinnor som återvänt till Sverige från IS ökade, i samband med att nyheten kom att de skulle ske med Utrikesdepartementets och regeringens konsulära ekonomiska bistånd. Sökningar efter artiklar upphörde 13 december, då min analys påbörjades. Sökningarna gjordes främst på tidningarnas webbsidor samt på Mediarkivet genom Göteborgs universitetsbibliotek. Efter en första sökning utgjordes empirin av 24 artiklar från DN, 36 artiklar från SvD, 38 artiklar från Aftonbladet och 40 artiklar från Expressen/GT. Efter en genomläsning av materialet kvarstod 2 nyhetsartiklar och 1 ledarsida från DN, 3 nyhetsartiklar från SvD, 2 nyhetsartiklar och 1 kolumnist från Aftonbladet samt 3 nyhetsartiklar och 1 krönika från Expressen/GT. Övriga artiklar sållades bort då de inte var av relevans för studiens frågeställning. Det handlade till exempel om artiklar där kvinna inte kopplades till IS, eller där IS och kvinna användes som en bisats för att behandla andra teman, såsom debatter om Sveriges lagar, debatter om barnen från IS, eller där kvinnorna från IS ställdes mot andra grupper. Ett stort antal artiklar föll bort då de var dubletter, exempelvis texter från nyhetsbyråer som publicerades mer eller mindre oförändrade i olika tidningar. Sammantaget utgjorde empirin

---

⁸ Muhajirin betyder "muslimsk migrant" (Nationalencyklopedin).

⁹ Sökningen på kvinna och brud gjordes även i plural. Sökningen inkluderade olika benämningar på IS, såsom ISIS, Daesh, ISIL och Islamiska staten.

40 sidor då de var utskrivna. I urvalet gjordes ingen åtskillnad på olika typer av artiklar, detta då diskurser produceras och reproduceras i den mediala diskursordningen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 71), inom vilken både nyhetsartiklar, krönikor, kolumnister och ledarsidor ingår. Dock är det av relevans att reflektera över hur språket kan skilja sig mellan olika artiklar. Då krönikor och ledarsidor syftar till att väcka engagemang medan nyhetsartiklar håller sig mer neutrala kan användning av språket variera (Jonzon, 2012). I de valda nyhetsartiklarna används ett neutralt språk genom formell rapportering. I den valda krönikan samt ledarsidan framträder ett mindre neutralt språk där skribentens egna åsikter framförs. I den valda kolumnisten används ett mer nyanserat språk där skribentens egna åsikter förvisso framförs, men utmärker sig genom att vara den enda artikeln som inte reproducerar begreppet "IS-kvinna". Detta kan påverka analysen genom att vissa uttalanden utmärker sig mer än andra. I en artikel används förstahandskällan genom en intervju, det vill säga med en av kvinnorna som återvänt från IS (Falkehed, 2021). I övriga artiklar är det andrahandskällor som utgörs av forskare, representanter för kvinnorna (som exempelvis en advokat), journalister eller andra skribenter som uttalar sig om de kvinnor som återvänt från IS.

6.2 Diskursanalys

Diskursanalys är en metod och ett angreppssätt som används för att studera hur vi använder vårt språk. De sätt vi väljer att använda vårt språk skildrar inte verkligheten utan är snarare med och skapar den (Bergström & Boréus, 2005: 305). Diskursbegreppet används ibland utan närmare definition av dess innebörd, men oftast innebär det "ett bestämt sätt att tala om och förstå världen" (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 7). När vi analyserar sådana mönster så kan vi använda oss av diskursanalys. I diskursanalys finns flera angreppssätt, och gemensamt för dessa är att de syftar till att kasta ljus på maktrelationer i samhället. Genom att kritisera normativa perspektiv och relationer kan vi genom diskursanalys peka på vägar till social förändring (ibid: 8).

6.3 Kritisk diskursanalys

I denna uppsats har jag valt att använda mig av Faircloughs kritiska diskursanalys eftersom det är en väl utvecklad metod för *textanalys* och för att studera *diskursiv praktik* (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 67). Fairclough menar att texter av media kan utgöra underlag för systematisk analys, vilket gör denna metod lämplig för min studie (ibid: 71). En aspekt i Faircloughs perspektiv är att diskurs är en form av *social praktik*, som både förändrar och

reproducerar kunskap och därigenom sociala relationer. På så vis är diskurs utifrån Faircloughs perspektiv både skapad och skapande (ibid: 71). En annan aspekt i Faircloughs perspektiv är *diskursiv praktik*, vilket är det centrala i denna studie.

6.3.1 *Diskursiv praktik*

Då den diskursiva praktiken analyseras ligger fokus på hur textförfattare bygger på redan befintliga diskurser och diskursordningar vid skapandet av texter (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 75). Detta innefattar två aspekter, den kommunikativa händelsen och diskursordningen (ibid: 73). Den kommunikativa händelsen utgörs av exempelvis nyhetsartiklar som vill föra fram ett budskap eller en händelse. Diskursordningen är resultatet av olika diskurstyper. Diskurstyper består vidare av diskurser och genrer. Genrer kan förklaras som ett språkbruk, som i denna studie utgörs av en nyhetsgenre (ibid: 73). I denna studie kommer jag lägga fokus på den diskursiva praktiken i den mediala diskursordningen, det vill säga *hur* de svenska nyhetsmedierna framställer de återvändande kvinnorna från IS, samt vilka diskurser som framträder i den mediala diskursordningen kring dessa kvinnor. Därför kommer jag inte analysera den sociala praktiken i denna studie.

Sammanfattningsvis utgörs Faircloughs modell av tre dimensioner vilka samverkar med varandra; textproduktion och textkonsumtion, diskursiv praktik och social praktik (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 74). Under analysen av diskurser har fokus legat på två dimensioner. Dels textproduktion, det vill säga den kommunikativa händelsen. I detta fall de artiklar, ledare och debattinlägg som utgör empirin. Dels diskursordningen, det vill säga inom den domän som diskurserna och nyhetsgenrerna verkar (ibid: 74). I denna studie handlar det om den mediala diskursordningen, i relation till de framträdande diskurserna rörande de kvinnor som återvänt från IS. Jag har således utelämnat dimensionen sociala praktiker.

6.3.1 *Interdiskursivitet, intertextualitet och modalitet*

Interdiskursivitet är ett analysverktyg som används för att särskilja olika diskurser inom och mellan olika diskursordningar. Genom nya sätt att formulera text eller sätt att tala på flyttas gränserna inom och mellan olika diskursordningar och diskurser (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 77). Om diskurser fortsätter att upprepas på samma sätt som de alltid gjort är det ett tecken på en vilja att upprätthålla den dominerande diskursordningen och därigenom den härskande sociala ordningen. Detta analysverktyg kommer användas i denna studie för att analysera huruvida mina identifierade diskurser används för att särskilja eller upprätthålla

rådande diskursordning. *Intertextualitet* är ett analysverktyg för att identifiera huruvida texter bygger på andra texter (ibid: 77). Det kan vara genom att i en text hänvisa till en tidigare text, vilket kallas *manifest intertextualitet*. Även detta verktyg kommer att användas i min studie för att analysera huruvida nyheter och debattinlägg bygger på varandra (ibid: 77). *Modalitet* är ett tredje analysverktyg som kan användas vid kritisk diskursanalys. Modalitet handlar om att analysera med vilken grad av instämmande (*affinitet*) som något sägs (ibid: 87). Påståenden “det är lite kallt”, “jag tycker det är kallt” och “kanske är det lite kallt” visar på olika sätt att uttrycka någonting (ibid: 88). Genom att talaren förbinds med sitt påstående skapas konsekvenser av diskursens konstruktion beroende på vilken modalitet som används. Media använder ofta modalitet i sitt framställande av tolkningar som om de vore fakta (ibid: 88), därför är även detta analysverktyg lämpligt för denna studie som ett sätt att spegla medias auktoritet.

6.4 Metodologiska angreppssätt

I mitt analysarbete har jag använt mig av Faircloughs kritiska diskursanalys. I arbetet med analys av empirin använde jag mig av textanalys då jag vill lyfta fram hur texter har byggt på andra texter, och hur vissa diskurser samverkar eller skiljer sig åt inom de diskurser som verkar inom medias diskursordning. Detta genom att analysera intertextualitet, interdiskursivitet och modalitet. Främst har mitt fokus varit på att identifiera koder och teman som utgör olika diskurser i empirin.

Det första steget i analysarbetet var att koda empirin. Jag använde mig av en så kallad öppen kodning där jag vid en övergripande genomläsning av empirin lätit koderna framträda. Här identifierades koder som *bristande bevis*, *nationella hot*, *äktenskap*, *utvisning* etc. I ett andra steg gjorde jag en djupare kodning, där jag kodade varje mening genom att använda olika färgpennor för att tematisera de olika koderna, exempelvis *säkerhetshot*, *bristande moder*, *naiv*, *misstänkta för brott* etc. Slutligen gick jag igenom koderna, och kunde på så vis gruppera de koder som utgjorde samma tema. Genom dessa sammansatta koder identifierades tre framträdande diskurser i empirin; *den avvikande kvinnan*, *kvinnan utan agens* samt *misstänkt – dömd på förhand*, vilka behandlas i analysen.

Nästa steg var att analysera den diskursiva praktiken, det vill säga diskursordningen och texternas uppbyggnad. *Intertextualitet* är en framträdande aspekt, där det är tydligt att medias texter bygger på redan befintliga texter både i den mening där de hänvisar till andra

nyhetsinslag och artiklar, men även där texter är skrivna på likadana sätt utan hänvisningar. Jag har även analyserat empirin utifrån begreppet *modalitet*, vilket handlar om med vilken säkerhet något sägs. Många uttryck i empirin uttalas med en hög grad av *affinitet*, det vill säga, med en hög säkerhet om det som det talas om, vilket pekar på en viss typ av auktoritet. Analys av empirin utgörs även av *interdiskursivitet* som används för att studera särskiljandet av diskurser inom en diskursordning. De identifierade diskurserna är i viss mån distinkta, men samverkar och går även in i varandra. Dessa analysbegrepp kommer behandlas djupare i resultat och analys, samt avslutande diskussion. Sammantaget går de utvalda artiklarna in i samtliga identifierade diskurser, där en specifik journalist, krönikör, skribent eller forskare inte producerar eller reproducerar en viss diskurs, utan de som uttalar sig om kvinnorna rör sig inom alla tre diskurser.

6.5 Validitet och reliabilitet

Syftet med denna studie är att belysa svenska nyhetsmediers kunskapsproduktion kring återvändande kvinnor från IS. I mitt urval av tidningar har jag fokuserat på att välja de tidningar som har ett stort antal läsare. Jag är medveten om att om jag hade valt andra tidningar hade resultatet eventuellt blivit annorlunda. Jag hade med fördel kunnat inkludera material från en längre period för att öka studiens validitet (Harboe, 2013: 135; Yin, 2017: 83). Dock har det varit i mitt intresse att undersöka diskurser direkt kopplat till de kvinnor som återvänt hem med understöd av regeringen, varför mitt urval haft fokus på den tidsperiod som varit aktuell. I enlighet med Yin (2017: 84) har jag strävat efter att stärka studiens validitet genom att samla in så rik empiri som möjligt genom att göra flera sökningar för att inte gå miste om artiklar. Genom att göra dessa avvägningar samt under studiens gång ha med mig studiens frågeställningar har jag på så vis strävat efter att öka studiens validitet. Min egen position som forskare och min förförståelse har varit central i tolkning och analys av min empiri. Genom att aktivt reflektera över min egen förförståelse, samt stärka studiens transparens genom citat och bilagor har jag på så sätt ökat studiens validitet. Min förförståelse handlar främst om hur det är att leva i en minoritetsgrupp i Sverige idag. Då jag har en position utanför en minoritetsgrupp har min analys präglats av en kulturell och etnisk sensitivitet. Jag har varit noga med hur jag väljer att uttrycka mig om islam som religion och muslimer. Jag har också strävat efter att inte reproducera begrepp som kan upplevas förtryckande eller stereotypa.

Harboe (2013: 141) poängterar att jag genom att presentera min empiri kan stärka den kvalitativa studien. Genom att presentera bilaga, tabell och empiri har det ökat möjligheten för en annan forskare att komma fram till liknande resultat (Ejvegård, 2009: 77). Dock är forskning subjektiv utifrån forskarens egen position och så även utformandet av forskarens mätinstrument, vilket kan försvaga reliabiliteten. Då jag utformat mätinstrument i form av koder, samt identifierat diskurser jag själv namngett föreligger en viss risk att mitt mätinstruments pålitlighet försvagas (ibid: 78). Dock har jag strävat efter att öka reliabiliteten genom studiens transparens och genom att bifoga bilaga över artiklar som är tillgängliga för andra att läsa.

6.6 Etiska reflektioner

Min studie bygger på att studera artiklar från fyra tidningar. Det är viktigt att jag beaktar Vetenskapsrådets (2002) etiska riktlinjer som förhållningssätt. Min studie är inte en kvalitativ forskning i den bemärkelse att jag intervjuar eller observerar. Således kan jag inte tillämpa exempelvis samtyckeskravet eller konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet 2002: 9, 12). De artiklar jag analyserat är offentliga artiklar tillgängliga för allmänheten. Det är istället viktigt att jag är medveten om att de återvändande kvinnor från IS jag skriver om potentiellt har en mindre fördelaktig plats i samhället. Dalen (2008: 26) lyfter att forskning som bedrivs rörande grupper som har en svagare positionering i samhället i bästa fall kan stärkas genom forskning. Forskning som exempelvis kan undanröja fördomar vore snarare oetiskt att inte bedriva. Utifrån detta är det viktigt att jag är medveten om att ämnet jag avser att studera kan uppfattas som ett känsligt ämne, vilket jag behöver vara ödmjuk inför. Därmed behöver jag beakta min egen roll som aktör i samhället och ha en självkritisk och nytänkande ståndpunkt. Avslutningsvis är min avsikt att lyfta fram diskurserna i samhället rörande dessa kvinnor. Jag behöver bära med mig en medvetenhet kring vilka som kan komma att läsa mitt färdiga arbete, därför är min ambition att implementera olika aspekter ur rådande diskurser i samhället. I arbetet med min analys har jag i de fall artiklarna lyfter fram specifika namn och personer istället valt att aidentifiera dessa. Då kvinnorna har namngetts har jag istället skrivit "kvinnan". En terrorforskare är framträdande i empirin. Jag har valt att aidentifiera även honom och benämner honom som "terrorforskaren". Aidentifiering har skett då fokus ligger på diskurserna och inte på enskilda forskare eller individer.

7. Resultat och analys

Denna studie syftar till att analysera hur de kvinnor som återvänt från IS framställs i svenska nyhetsmedier samt vilka diskurser som framträder i svenska nyhetsmedier. Under analysarbetet har tre centrala diskurser framträtt, vilka är *den avvikande kvinnan*, *kvinnan utan agens*, samt *misstänkt - dömd på förhand*, vilka utgörs av de identifierade koderna i empirin som presenteras i tabell 1 nedan. Dessa tre diskurser kommer analyseras med utgångspunkt i Nacos ramverk, med stöd i feministiska perspektiv, perspektiv om suspected communities, samt tidigare forskning för att belysa fler aspekter. Studiens analys har sin grund i Faircloughs kritiska diskursanalys.

Diskurs	Kodning
Den avvikande kvinnan	<ul style="list-style-type: none"> • Bristande moder • Kvinnans roll i IS • Fysiska attribut • "God" muslim/"ond" muslim
Kvinnan utan agens	<ul style="list-style-type: none"> • Naiv, rotlös, sökande • Ingen agens • Tvingad, lurad in i IS • Anslöt för att hjälpa • Äktenskapets väg till IS
Misstänkt – dömd på förhand	<ul style="list-style-type: none"> • Lagföring • Misstänkta för brott • Svaga lagar • Bristande bevisning • Utvisning, säkerhetshot

Tabell 1: Tabell över diskurser och tillhörande koder

7.1 Den avvikande kvinnan

Materialet visar att diskursen *den avvikande kvinnan* är framträdande i svenska nyhetsmedier för att beskriva de kvinnor som återvänt från IS. Diskursen rymmer till stor del beskrivningar av kvinnorna som bristande föräldrar, då de tagit med barnen till krig, stannat i krig eller i relation till att en av kvinnorna övergivit ett tidigare barn för att ansluta sig till IS. Kvinnans roll i IS är en framträdande aspekt vilket handlar om beskrivningar av kvinnors delvis passiva roll, men delvis en roll som framträder som mer aktiv. Diskursen utgörs även av fysiska

attribut samt dikotomin den “goda” och “onda” muslimen, vilka kommer att analyseras nedan.

7.1.1 Bristande moder och kvinnans roll i IS

I denna del av diskursen framställs kvinnorna som *bristande mödrar*. Sådana beskrivningar är framträdande i Nacos ramverk *though-as-men/ tougher-than-male* inom vilken kvinnor med barn anses vara en dålig moder som väljer krig över sina egna barn (Nacos, 2005: 445). Ett exempel på kvinnan som bristande moder framkommer från en ledarskribent på en ledarsida från DN:

“Vad svenska myndigheter skyndsamt bör göra är att utreda om kvinnornas barn ska tvångsomhändertas. Den som frivilligt väljer att ta med sin son eller dotter till ett krig och på något sätt ansluter sig till en terrororganisation - även om man bara passar gruppens barn eller kokar dess ris - har minst sagt visat sig olämplig som förälder” (Dagens Nyheter, 2021a).

Här menar skribenten att svenska myndigheter bör ingripa för att barnen ska skyddas. Genom att ansluta sig till IS anses de på så vis vara dåliga föräldrar oavsett vad deras roll i organisationen har varit. I citatet uppstår en dualistisk bild av kvinnan. Dels beskrivs det att hon ansluter sig till en terroristorganisation vilket likställs med politiskt våld, dels passar hon barn och lagar mat, vilket kopplar henne till biologiskt bestämda kategoriseringar som modern, låst till hushållet (Sjoberg & Gentry, 2007: 72). En tolkning i likhet med Martini (2018: 460) är att denna dualism suddar ut gränsen mellan kvinnligt och manligt, och utmanar stereotypa föreställningar om kvinnan som moder då hon istället sammankopplas med terrorism. På så vis uppstår en bild av dessa kvinnor som bristande mödrar som utsatt sina barn för krig och våld.

En annan aspekt är att kvinnorna framställs som misslyckade i sitt moderskap. I ett citat från ett nyhetsinslag i Expressen förklarar en journalist att “[kvinnan] lämnade sitt då enda barn i Sverige för att 2012 ansluta sig till islamiska rörelser i krigets Syrien” (Olsson, 2021a). Genom att framhäva att hon övergett sitt barn för att ansluta sig till krig skapas även här en bild av kvinnan som en bristande moder. Här framträder en avvikelse hos dessa kvinnor, vilken grundar sig i en förståelse inför vad en kvinna ska vara (Martini, 2018: 468). Hon ska först och främst vara en moder (Sjoberg & Gentry, 2007: 72). Istället överger hon sitt barn

och ansluter sig frivilligt till krig. En möjlig tolkning här är att när kvinnorna avviker från samhällsliga normer skapas en moraliserande och avhumaniserande diskurs, där kvinnorna tvingas ut ur normaliteten och således ses på som avvikande mödrar.

En annan dimension av moderskapet är kopplat till *kvinnans roll i IS*, vilket kan ses i ett nyhetsinslag från Expressen där en journalist beskriver:

“Kvinnans främsta uppgift i kalifatet var att förse terrorstaten med en ny generation av terrorister” (Falkehed, 2021).

Här förändras beskrivningen av barnuppfostran från något neutralt. Hon skall inte bara sköta hem och barn, hon skall även uppfostra nästa generationens krigare. Det beskrivs också som att det är hennes främsta uppgift. Sjöberg och Gentry (2007: 76) talar om en etablerad skev *modersnationalism* inom terroristorganisationer. Denna handlar om att kvinnors moderskap är en integrerad del av terroristorganisationer. Således ses uppmuntran till våld som grundläggande för deras kamp, vilket handlar om en önskan att skapa män som kommer kämpa för rörelsen och föra dess ideologi framåt (ibid: 76). Utifrån detta går det att tolka att kvinnorna har en framförallt passiv roll kopplad till hem-och-barn, men vid en närmare granskning av denna roll är den inte passiv i ordets bemärkelse, då hennes roll även är att uppfostra de barn som kommer att kriga för IS ideologi. Detta går dels i linje med medias framställning av kvinnans roll i IS, dels i linje med tidigare forskning där det framkommer att kvinnorna på senare tid har fått mer omfattande funktioner inom IS (Katz, 2019: 5; Spencer, 2016: 74). Ytterligare en förändring i kvinnornas roll framkommer i ett nyhetsinslag från Aftonbladet där journalisten återger ett citat från en terrorforskare:

“Kvinnorna har sällan varit med och mördat någon, det handlar om plundring och att hålla yazidier som slavar” (Kerpner, 2021).

Här framträder en bild av kvinnorna där de aktivt deltar i terrororganisationen genom att plundra och hålla slavar. Det ställs dock i kontrast till värre handlingar, de har åtminstone inte varit med och mördat någon. Ett annat citat framhäver kvinnans roll i terrororganisationen som mindre farlig där en kolumnist i Aftonbladet beskriver:

“Ett problem i sammanhanget är att medan män som har anslutit sig till IS inte sällan skrutit om sina mord och andra förbrytelser i propagandafilmer [...] har kvinnorna ofta hållit sig i bakgrunden och skött hem och barn” (Cantwell, 2021).

Här beskrivs kvinnan utifrån en mer passiv roll, vilket förminskar den hotfulla bilden av kvinnan. Hon har till skillnad från männen inte skrutit om mord utan istället skött hem och barn. Hon är begränsad till den mer acceptabla, socialt skrivna rollen som moder vilket kopplas till arbete i hemmet, den privata sfären. Här verkar hon fortfarande inom kvinnans “hedersfält”, vilket begränsar henne till en könsstereotyp roll (Sjoberg & Gentry, 2007: 74).

Slutligen uppstår en dualistisk bild av kvinnan i denna del av diskursen. Dels är hon låst till hemmet och uppfostran av barnen, dels framträder en mer hotfull roll inom IS där kvinnan inte enbart begränsas till rollen som moder, utan också som någon som håller slavar, plundrar och uppfostrar krigare. I enlighet med Martini (2018: 461) uppstår en dikotomi utifrån den omhändertagande modern i kontrast till den hotfulla kvinnan som kliver in i allt mer omfattande roller i organisationen.

7.1.2 Fysiska attribut

En aspekt i denna diskurs som är mindre framträdande än aspekterna ovan, men som ändå framkommer är den som beskriver kvinnan utifrån *fysiska attribut*. Sådana beskrivningar framträder i två olika artiklar i Expressen av två journalister, såsom att “hennes ansikte är inte heltäckt”, “massan av tyg avhumaniserar och klumpar ihop kvinnorna” (Falkehed, 2021), “[hon är] klädd i heltäckande, brun niqab” (Olsson, 2021a). Dessa beskrivningar går i linje med Nacos (2005: 438) ram *the physical-appearance-frame* som utgörs av framställningen av kvinnor i media utifrån utseende. Att beskriva dessa kvinnor som bärare av slöja kan ses som ett andragörande utifrån stereotypa beskrivningar. Brune (2005: 93) lyfter att nyhetsrapportering ofta består av en upprepande tematik som upprätthåller skillnader på kulturer, en form av stereotypisering. Mediala skildringar bygger in konstruktioner av gamla symbolladdade bilder, såsom exempelvis den förtryckta muslimska kvinnan. Den starkaste symbolen för förtryck har blivit slöjan (Mohanty, 1994: 209), vilket reproducerar bilden av tredje världens kvinna utifrån västerländska skildringar. Genom att framställa slöjbeklädda kvinnor skapas inte bara bilden av en förtryckt kvinna, utan även bilden av *den tredje världens förtryckta kvinna*, vilket upprätthåller koloniala ramar (ibid: 214). Således är en

möjlig tolkning här att det sker en andrafiering. Genom att skildra kvinnorna från IS iklädda slöjor sker på så sätt ett upprätthållande av den förtryckta kvinnan.

En annan dimension kopplat till fysiska attribut beskriver en journalist i Expressen som lyfter fram att al Hol är det våldsammaste kvinnoläget, där i princip alla bär heltäckande niqab (Falkehed, 2021). Genom en sådan porträttering framställs kvinnorna som våldsamma individer, klädda i slöjor. Sådana beskrivningar både rasifierar och exotifierar kvinnan. Hon betraktas som skrämmande, och samtidigt som en exotisk slöjbärare (Sjoberg & Gentry, 2007: 100). Dock kan bärandet av slöja utgöras av flera aspekter. Vidare i artikeln beskriver Falkehed (2021) att kvinnorna tvingas bära slöja för att inte utsättas för våldsamheter. Mohanty (1994: 209) lyfter att slöjan har använts av muslimska kvinnor av olika anledningar genom tiderna. Exempelvis i Indien där kvinnor bar slöjor för att visa solidaritet med deras arbetarklass-systrar under en revolution 1979. Samt i Iran där Iranska islamiska lagar dikterade att kvinnan skulle bära slöja (ibid: 209). Sammantaget kan slöjan å ena sidan användas för att slippa utsättas för våld. Å andra sidan vävs slöjan samman med våld, då kvinnor som bär slöja sammankopplas med det mest våldsamma kvinnoläget.

7.1.3 “God”/”ond” muslim

Ytterligare en aspekt som är framträdande i svenska nyhetsmedier är beskrivningar av kvinnorna utifrån dikotomin “den goda” och “den onda” muslimen. Sådana aspekter finns inom denna diskurs där två återvändande kvinnor särskiljs från sin övriga familj. Familjen framstår i beskrivningen som de goda eller moderata muslimerna i följande citat i två nyhetsinslag från Expressen och DN:

“Hon är liksom systemen uppvuxen i en stad i Sydsverige i en familj där de flesta lever ett till synes sekulärt liv och har god utbildning” (Olsson, 2021b).

“Två av kvinnorna som nu utvisas är systrar från en sydsvensk stad. De kommer från en muslimsk familj, men inte en strikt [...] flera av de andra bröderna och systrarna lever sekulära liv i Sverige” (Bouvin, 2021).

Här ställs kvinnornas agerande i kontrast till den familj de kommer från. Det beskrivs att familjen lever ett till synes sekulärt liv, där studieresultaten är goda. På så vis separeras de återvändande kvinnorna från den övriga familjen genom att ansluta sig till IS. Detta går i linje

med vad Sunaina (2009: 633) och Cherney och Murphy (2016: 159) beskriver om “goda” och “onda” muslimer, eller idéer om “bra medborgarskap”. I svenska nyhetsmedier beskrivs familjen som individer med god utbildning vilka lever sekulära liv. De är muslimer, dock inte strikta. Sådana beskrivningar upprätthåller stereotypa föreställningar och reproducerar muslimer till en homogen grupp där det befästs ett “vi och dom”. Detta är också en intertextuell idé där beskrivningen av muslimer i media sett likadan ut över tid. Brune (1998: 54) menar att detta är en dikotomi som media anspelat på långt tillbaka. Vi skapar en stereotyp bild över de Andra vilka symboliserar allt det vi inte är, som sedan delas upp i en dikotomi - de goda och de onda Andra.

Sammanfattningsvis visar analysen att diskursen *den avvikande kvinnan* beskriver de återvändande kvinnorna från IS utifrån olika koder i nyhetsgenren. Kvinnorna beskrivs dels som bristande mödrar, de beskrivs ha en mer eller mindre passiv roll i IS, och dels utifrån fysiska attribut och stereotypa föreställningar om muslimer som “goda” och “onda” muslimer. Genom dessa beskrivningar framställs således en avvikande kvinna, som frångår de normer som utgör vad kvinnor förväntas att vara.

7.2 Kvinnan utan agens

En annan diskurs som framträder i svenska nyhetsmedier i analysen är *kvinnan utan agens*. Denna diskurs rymmer beskrivningar om hur kvinnorna rekryterats till IS eller hur vägen till IS har sett ut. Ofta framställs de som subjekt utan eget aktörskap, som istället luras, lockas eller tvingas in i IS och på så vis fråntas sitt politiska aktörskap. Diskursen innefattar också att äktenskapet har utgjort vägen till IS för kvinnorna, vilket redogörs för i kommande avsnitt.

7.2.1 *Naiiv, rotlös, sökande, ingen agens*

En av beskrivningarna som framträder i svenska nyhetsmedier är kvinnan som *naiiv*, där hon inte förstått vad som pågått i IS innan hon anslutit sig till organisationen, eller medan hon varit där. Det beskrivs av en journalist i ett nyhetsinslag från Expressen:

“När [kvinnan] nyligen stod i rätten i Göteborg försvarade hon sig med att hon ingenting visste” (Olsson, 2021a).

Här lyfter journalisten fram att hon inte vetat vad som pågått. Sådana beskrivningar ligger i linje med Nacos (2005: 445) ram *the bored, naïve, out-of-touch-with-reality-frame* som kopplas till naiva kvinnor som inte förstått innebörden av sina handlingar. Kvinnan inramas som en icke-politisk och aningslös figur som luras in i en terroristorganisation (Martini, 2018: 459; Margolin, 2016: 912). Att måla upp kvinnan som naiv är att frånta henne sitt politiska aktörskap. Det är beskrivningar utifrån stereotypa föreställningar om att kvinnan oftast är kopplad till den privata sfären och inte ger sig in i politiskt agerande, den offentliga sfären (Martini: 459). Ytterligare en dimension i kvinnans naivitet framträder i ett nyhetsinslag från en journalist i Expressen/GT:

"[Kvinnan] uppger att hennes önskan var att leva ett muslimskt liv i Syrien, men att hon helt saknade kännedom om vad 'IS var för grupp och vad de stod för'" (Olsson, 2021a).

Här framhävs kvinnans önskan att leva ett muslimskt liv. Det beskrivs även att kvinnan inte hade kunskap om IS. I samma artikel finns följande citat taget från en dom från Förvaltningsrätten:

"Det framstår som osannolikt att hon saknade kännedom om organisationen när hon åkte ner, liksom att hon inte heller skulle ha förstått vad som pågick runt henne på plats i Syrien" (Olsson, 2021a).

Här framhävs kvinnans naivitet - att ansluta sig till en organisation hon inte har någon kunskap om, och att detta inte framstår som troligt. Genom att lyfta fram kvinnans önskan att leva ett muslimskt liv upprätthålls även här koloniala ramar. Hon ses som något annorlunda där hon separeras från den sekulära västerländska kvinnan (Mohanty, 1994: 215). Det kopplas dessutom samman med hennes naivitet, där hon ville leva ett muslimskt liv utan kunskap om IS som organisation. Vilket Förvaltningsrätten menar inte framstår som sannolikt. På så vis framstår kvinnan som oförnuftig och irrationell. Utifrån västerländskt tänkande ses ofta anhängare till terrorism som svaga och irrationella (Sjoberg och Gentry, 2007: 98).

7.2.2 *Tvingad, lurad eller anslöt för att hjälpa*

I denna diskurs framkommer det att kvinnorna *tvingats* in i IS i två nyhetsinslag, först från en journalist på DN:

“Även kvinnan som nu återvänder till Sverige har tidigare sagt i intervjuer att hon åkte till Syrien för att hjälpa skadade i kriget och att hon anslöt sig till IS enbart för att hon blev tvungen när de tog över området där hon var” (Bouvin, 2021).

Nästa citat är från Expressen. Originalkällan tillskriver journalisten Sveriges Radio Ekot:

“[kvinnan] ska ha tagits mot sin vilja till Syrien” (Olsson, 2021b).

Först och främst går det att urskilja intertextualitet, där journalisten från Expressen bygger en del av sin journalistik på tidigare journalistik genom att hänvisa till Sveriges Radio Ekot. Det gör även journalisten på DN som hänvisar sin text till de tidigare intervjuer som kvinnan gjort. Detta skapar en *manifest intertextualitet*. I det första citatet lyfter journalisten på DN fram att en kvinna tvingades in i IS när kvinnan redan befunnit sig i Syrien. I det andra citatet lyfter journalisten från Expressen att en kvinna tagits till Syrien mot sin vilja. En tolkning kan vara att sådana passiva röster sammankopplade med kvinnan förminskar agentskapet hos kvinnorna. Kvinnorna framställs som passiva offer som tvingats och manipulerats att ansluta sig till IS (Martini, 2018: 466). Sådana beskrivningar framträder även i en krönika i Expressen:

“Enligt [kvinnan] har barnen och hon själv ‘fastnat i ett krigsdrabbat land’. Hon uppger nu också att det ursprungliga skälet för henne att åka ner till Syrien var ‘för att ta hand om föräldralösa barn’ - inte för att ansluta sig till IS” (Sjöshult, 2021).

Även här upprätthålls bilden av kvinnan som naiv, att hon åkt ner till Syrien *för att hjälpa* föräldralösa barn. Framförallt anspelar kvinnan själv på bilden av kvinnan som naiv, och reproducerar således sin icke-politiska ställning och sitt svaga aktörskap. Hon framställs som omhändertagande då hon reste till Syrien för att ta hand om föräldralösa barn, och inte av politiska anledningar (Martini, 2018: 459). Vi kan inte veta varför kvinnorna valt att ansluta sig till IS, men en intressant aspekt är att kvinnorna själva anspelar på rollen som naiv i svenska nyhetsmedier. En av kvinnornas advokat framhäver i ett citat från SvD att “[kvinnan] har helt enkelt varit ett offer i den här situationen, ett offer för Islamiska staten kan man säga” (TT, 2021). Det är således inte bara de som talar om eller representerar kvinnorna som anspelar på hennes offerposition och naivitet, utan även kvinnorna själva.

7.2.3 Äktenskapets väg till IS

En annan aspekt av denna diskurs är att *äktenskapet varit vägen in i IS* för kvinnorna. Detta framträder i följande citat från två olika journalister i nyhetsinslag från DN och Expressen:

“Kvinnan gifte sig innan hon lämnade Sverige med en svensk IS-man” (Bouvin, 2021).

“Senare kom en man in i bilden som hon gifte sig med. Maken tog hand om allt, inklusive att boka en enkelresa rakt in i den Islamiska statens kalifat” (Falkehed, 2021).

Här framhålls det att kvinnorna anslöt sig till IS på grund av sina äktenskap. Martini (2018: 469) menar att när kvinnans driv att ansluta sig till en terrororganisation beskrivs utifrån önskan att gifta sig med en man så fräntas hon de politiska faktorer som eventuellt drev henne. Hennes agerande står istället i relation till mannens agenda. Utifrån det fräntas hon sin agens, då närvaron av hennes man är det som förklarar kvinnans handling att ansluta sig till IS (ibid: 469). Detta ligger i linje med en av Nacos ramar, *terrorist for the sake of love-frame*, där kvinnan enbart följer i fotspåren av sina män. Kvinnan målas även här upp utan politiskt aktörskap där hon ansluter sig till IS för kärlekens skull snarare än på grund av politiska skäl (Nacos, 2005: 440). Sammanfattningsvis sker det oftast inte någon nyansering kring männens rekrytering i denna ram. Den ligger till grund för kvinnans rekrytering, trots att studier påvisat att kvinnlig rekrytering inte handlar om att kvinnorna varit naiva eller lurats in i terroristorganisationer utan att de snarare drivs av andra faktorer såsom utanförskap och isolering (Loken & Zelenz, 2017: 45). Kvinnorna framställs dock som icke-trovärdiga terrorister då de enbart beskrivs utifrån att de har en plats i organisationen som fruar, ofta frångagna sitt aktörskap (Martini, 2018: 466), eller som lurade, naiva och passiva utan egen agens.

7.3 Misstänkt - dömd på förhand

Analysen visar att en tredje diskurs, *misstänkt - dömd på förhand*, framträder i svenska nyhetsmedier. I denna diskurs framställs kvinnorna som återvänt från IS som misstänkta för brott, det beskrivs att Sverige har för svaga lagar för att kunna lagföra kvinnorna, samt att det är bristande bevisning som gör att kvinnorna frisläpps. Diskursen rymmer att kvinnorna

utvisats från Syrien då de anses vara säkerhetshot där, men även säkerhetshot i Sverige, vilket kommer behandlas i följande avsnitt.

7.3.1 Lagföring

De som kommer till tals om kvinnorna i svenska nyhetsmedier menar att kvinnorna kommer att *lagföras* i framtiden. De som inte kan lagföras nu behöver övervakas, vilket framkommer i följande citat från en ledarsida i DN:

“[...] men faktum är att de individer som återvänt från terrorresor och inte kunnat lagföras kommer behöva bevakas av Säpo” (Dagens Nyheter, 2021a).

Ledarskribenten lyfter att de som inte kan åtalas idag kommer fortsätta bevakas av Säpo. Detta är en aspekt som går att koppla till Schclarek Mulinaris (2019: 451) tillämpning av begreppet *suspected communities*, där kvinnorna kommer behöva övervakas även om de inte kunnat häktas eller lagföras. I en krönika i Expressen menar skribenten att “IS-kvinnorna som nu återvänder hem vandrar rakt ut i samhället. Potentiellt farliga terrorister som är ett hot mot Sveriges säkerhet” (Sjöshult, 2021). Att beskrivas som potentiellt farliga terrorister skapar ett symboliskt förtryck i framställningen av kvinnorna som terrormisstänkta. Kvinnorna märks med ett offentligt stigma, och som Schclarek Mulinari (2009: 454) också lyft, så är stigmatisering ett kraftfullt repressivt element. Vidare argumenterar krönikören i Expressen för repressalier mot kvinnorna, och att kvinnorna bör kontrolleras hårdare än vad de gör, vilket visas i följande citat:

“IS-kvinnorna kan nu vandra rakt in i det svenska samhället utan att varken häktas för de misstänkta krigsförbrytelseerna eller övervakas med exempelvis fotboja [...]. Fotboja är självklart ingen garanti för att stoppa terror. [...] En fotboja kallas också för ett ‘betydande integritetsintrång’ i den statliga utredningen som avfärdat förslaget [...]. I relation till risken för ett nytt svenskt terrordåd med stort mänskligt lidande tycker jag att det väger lätt” (Sjöshult, 2021).

Krönikören menar att vi kan frånga etablerade rättsprinciper, eftersom det är värt priset att orsaka ett integritetsintrång i jakten på terrorister. Det är ett exempel på hur repressalier utan rättslig grund riskerar att införliva en statlig dominans över dessa kvinnor (Schclarek Mulinari, 2009: 454). Om staten skulle frånga etablerade rättsprinciper och övervaka denna

grupp med fotboja utan att kvinnorna har dömts för brott, skulle det innebära ett integritetsintrång för kvinnorna. En annan aspekt i relation till detta är att en journalist från Aftonbladet menar att kvinnorna som återvänt från IS trots sitt samröre med IS kommer leva ett liv i frihet i Sverige, vilket framkommer i följande citat:

“Frågan om de kvinnliga IS-anhängarnas återkomst är kontroversiell. Kritik har funnits mot att kvinnorna, trots att de anslutit sig till en av världens mest brutala terrorrörelser, ändå kan komma att få leva ett liv i frihet i Sverige. Så sent som igår rapporterades att fem förundersökningar om krigsbrott mot kvinnliga IS-anhängare som återvänt de senaste två åren lagts ned i brist på bevis” (TT, Zangana, 2021).

Här menar journalisten att kvinnorna som nu återvänt från IS troligtvis kommer leva fritt i Sverige, eftersom så varit fallet med kvinnor som återvänt tidigare. Dock går det reflektera kring, utifrån krönikörens argumentation i Expressen om hårdare repressalier och Schclarek Mulinaris perspektiv, vilken form av frihet dessa kvinnor egentligen har att vänta sig. Repressiva åtgärder är något som troligtvis kommer finnas gentemot dessa kvinnor framöver, vilket en ledarskribent på DNs ledarsida argumenterar för som menar att brott mot mänskligheten inte ska preskriberas (Dagens Nyheter, 2021a). En terrorforskare som uttalar sig i Aftonbladet lyfter även att svenska myndigheter inte kommer att släppa detta (Kerpner, 2021). Samma terrorforskare uttalar sig även i DN och menar att det på sikt kan finnas möjlighet att ställa kvinnorna inför rätta, men att det ligger långt fram i tiden (Dagens Nyheter, 2021b). En sådan diskurs bidrar till en inramning av kvinnorna som ett upplevt hot mot vårt samhälle och mot dess medborgare.

7.3.2 Misstänkta för brott, svaga lagar och bristande bevisning

I svenska nyhetsmedier framkommer det att kvinnorna är fortsatt *misstänkta för brott*, även om de är släppta. Kvinnorna jämförs vid dåtidens nazistiska medbrottslingar, vilket framträder i en ledarsida i DN:

“De svenska IS-kvinnorna måste betraktas likadant som nazismens medbrottslingar. Rättegång väntar även om det skulle ta femtio år innan bevis på terrorverksamhet dyker upp” (Dagens Nyheter, 2021a).

Här åsyftar ledarskribenten att de måste betraktas på samma sätt som nazistiska medbrottslingar. Kvinnorna kommer ställas inför rätta när nya bevis träder fram även om det sker om femtio år. Uttalandet sker med hög *affinitet*, vilket framställer en bestämd kunskap och uttrycks med en hög grad av säkerhet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 88). Skribenten hävdar att vi *måste* se på dessa kvinnor likt dåtidens nazism. Även i denna aspekt finns en hög affinitet. I uttalandet använder skribenten en *kategorisk objektiv modalitet*, vilket leder till att skribenten framstår som auktoritär (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 88). När skribenten hävdar att kvinnorna kommer ställas inför rätta, även om de inte häktats och åtalas för brott i nuläget så lämnas ett litet utrymme för att låta någon annan åsikt få plats. Genom att framställa kvinnorna vid liknelser av nazismens medbrottslingar kopplas dessa kvinnor till något fruktansvärt och monstros. Denna aspekt lyfter Sjöberg och Gentry (2007: 93), då de hävdar att kvinnor som sammankopplas med politiskt våld eller terrorism ofta konstrueras som monster. Kvinnans våld bortförklaras som ett resultat av biologiska brister som skapar en avvikelse i deras kvinnlighet. Kvinnor skall vårda och skydda, inte vara anslutna till terrorism. Genom att utmålas som monstros uppstår således en sjuklig avvikelse från feminina normer (Sjöberg & Gentry, 2007: 93).

7.3.3 Utvisning och säkerhetshot

I diskursen framträder aspekten *utvisning och säkerhetshot*, där kvinnorna framställs som säkerhetshot i Syrien, varför de har utvisats därifrån. En hotbild från kvinnorna framställs i svenska nyhetsmedier vilket framkommer från en journalist i ett nyhetsinslag från Expressen:

“Orsaken är enligt beslutet, som DN tagit del av, att kvinnorna anses vara ett hot mot ‘säkerhet, lag och ordning’ på grund av sitt samröre med terrorsekten Islamiska staten” (Bouvin, 2021).

Journalisten lyfter fram att kvinnorna utvisats då de anses vara ett säkerhetshot i Syrien. I svenska nyhetsmedier framhålls det att IS har utfört brottsliga handlingar i sin framfart. De beskrivs ha gjort sig skyldiga till etnisk rensning, slaveri, sexbrott och offentliga avrättningar (Dagens Nyheter, 2021a). Då kvinnorna kopplas samman med sådana handlingar framträder även här en sjuklig avvikelse från kvinnliga normer utifrån narrativet om kvinnor som monster (Sjöberg & Gentry, 2007: 93). En terroristforskare har intervjuats av en journalist i Aftonbladet i följande citat. En ledarsida på DN använder sig av samma citat, där kvinnan framträder som säkerhetshot även i Sverige:

“Alla som haft samröre med IS utgör ett hot när de kommer hem. De är ofta ideologiskt mycket övertygade, och har organiserat sig i lägren” (Kerpner, 2021; Dagens Nyheter, 2021a).

Här kan vi återigen se en manifest intertextualitet framträda, där texter bygger på tidigare texter. Vanligtvis hänvisar en text till en annan text i manifest intertextualitet, vilket inte sker här. En aspekt är att en journalist i Aftonbladet lyfter fram ett citat från terroristforskaren, som DN sedan använder sig av utan hänvisning till Aftonbladet. Vid en analys av intertextualitet framstår det tydligt att dessa citat kopierats och genom det pekar på upprätthållande av rådande diskurs (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 77). I citaten ovan är det tydligt att skribenterna vill framhäva kvinnor som ett hot när de återvänt till Sverige, men det framträder inte på vilket sätt de utgör ett hot, mer än att de är ideologiskt mycket övertygade. Genom att beskriva kvinnorna som hot i svenska nyhetsmedier skapas en diskurs där hon utmålas som någon som är potentiellt farlig.

Sammanfattningsvis beskrivs i denna diskurs att kvinnorna inte kunnat lagföras på grund av svaga lagar och bristande bevis, samtidigt som misstankarna mot dem kvarstår. Samtidigt hävdas det dock att kvinnorna bör undantas från etablerade rättsprinciper. Det framhävs att kvinnorna måste fortsätta bevakas och bör ses som säkerhetshot mot samhället. I denna diskurs utmålas kvinnorna som misstänkta - dömda på förhand.

8. Avslutande diskussion

I denna avslutande diskussion sammanfattas studien och reflekteras utifrån sin helhet. Vidare presenteras förslag på framtida forskning. Syftet med denna studie var att belysa den kunskapsproduktion svenska nyhetsmedier bidrar till kring återvändande kvinnor från IS. Detta genom att besvara studiens frågeställningar, vilka var: hur framställs återvändande kvinnor från IS i svenska nyhetsmedier, och vilka diskurser kring återvändande kvinnor från IS som framträder i svenska nyhetsmedier. Detta då nyhetsmedierna har en central roll i kunskapsproduktionen hos allmänheten, varför studiens resultat är av vikt.

Genom Faircloughs kritiska diskursanalys och studiens teoretiska ramverk har jag kunnat urskilja tre olika diskurser som framträder i svenska nyhetsmedier, inom vilka kvinnorna från IS framställs. I diskursen *den avvikande kvinnan* framkommer olika aspekter kopplat till kvinnans roll i IS. Denna del av diskursen är inte homogen på så vis att det inte finns en samstämmig bild av vad kvinnan haft för uppgift i organisationen. Bilden är dualistisk då hon å ena sidan framställs som någon passiv som håller sig i bakgrunden och sköter hem och barn, å andra sidan mer aktiv genom att hålla slavar och uppfostra nästa generationens krigare. I diskursen *kvinnan utan agens* framställs hon utan agentskap där hennes rekrytering dels handlar om att hon följer mannen in i organisationen eller tvingas in i den, dels framställs hon inom denna diskurs att drivas av en vilja att hjälpa på plats i Syrien. På så vis fräntas hon sitt politiska aktörskap. Således är denna diskurs ensidig och är sammanvävd i genus-stereotypa ramar. I diskursen *misstänkt - dömd på förhand* sker dock en transformering på så vis att kvinnorna frångår genus-stereotypa ramar och framställs snarare som farliga och monstruösa (Sjoberg & Gentry, 2007:93), och tillskrivs någon form av politiskt aktörskap.

Som vägledning i analysen har jag använt mig av Nacos (2005) ramar utifrån vilka kvinnor som befinner sig i terrorism framställs. Fyra av Nacos ramar har gått att tillämpa på de svenska nyhetsmediernas framställan av de återvändande kvinnorna från IS. Sammantaget framställs de på liknande sätt i svenska nyhetsmedier som i brittiska nyhetsmedier. Två av Nacos ramar har inte använts då dessa inte har framkommit i min empiri, vilka handlar om de ramar där kvinnor framställs som kämpar för jämställdhet - *the women's lib/equality-frame*, samt den ram där kvinnorna framställs som kvinnor som söker hämnd för sina män, där media ignorerar att kvinnorna drivs av politisk sorg snarare än personlig förlust - *the family-connection-frame*. Således avviker svenska nyhetsmedier från två av Nacos ramar, vilket kan bero på att de kvinnor Nacos behandlar i sin studie är dömda kvinnliga terrorister,

det är dock inte de kvinnor som min studie berör. En annan aspekt som utgör en skillnad mellan Nacos studie och min kan bero på att hon har undersökt brittiska nyhetsmedier som därmed befinner sig i en annan kontext. Det skulle även kunna peka på att diskurser är föränderliga då Nacos studie utfördes 2005.

Gemensamt för den mediala diskursordningen är att det inte råder betydelsekonsensus vilket analysen antyder (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: 80). Diskurserna är distinkta på det sätt att kvinnorna framställs på olika sätt, där de å ena sidan är en passiva deltagare, mödrar och fruar inom IS, men även tillskrivs en aktiv roll inom organisationen. Å andra sidan anses de vara ett säkerhetsshot både i Syrien och i Sverige. På så vis avviker den mediala diskursordningen från betydelsekonsensus (ibid: 80). Därmed är diskurserna inte helt separerade från varandra. Diskursen *den avvikande kvinnan* berör kvinnans roll i IS, som i viss mån framställer en hotfull kvinna som inte enbart har en passiv roll. Bilden av den hotfulla kvinnan visar sig även i diskursen *misstänkt - dömd på förhand*, där hon framställs som ett säkerhetsshot både nationellt och internationellt. Då beskrivningar av kvinnorna som säkerhetsshot ges ett större utrymme i den mediala diskursordningen kan det tyda på en pågående betydelseförhandling (ibid: 80). Denna betydelseförhandling ligger i linje med bland annat Nacos (2005), då min studie pekat på att de återvändande kvinnorna från IS passar in i fyra av sex ramar i Nacos ramverk. Således är den diskursiva praktiken å ena sidan reproducerande, då denna studie i enlighet med tidigare forskning och teorier visar att kvinnorna fortfarande framställs i diskurser utifrån genus-stereotypa skildringar, såsom naiva, offer och passiva. Å andra sidan har det skett en diskursiv transformering då kvinnorna i enlighet med tidigare forskning alltmer får en plats i diskursen som säkerhetsshot både nationellt och internationellt (Gan, Seng Neo, Chin & Khader, 2019: 204). Således blir hennes roll förändrad från traditionella sätt att beskriva kvinnor i terroristorganisationer som icke-politiska offer till att få ett visst politiskt aktörskap.

Sammantaget kan min studie bidra till att förstå den kunskapsproduktion som svenska nyhetsmedier bidrar till kring de återvändande kvinnorna från IS, vilket studien syftade till. Analysen har visat att kvinnorna andrafieras och stereotypiseras utifrån exempelvis fysiska attribut. Medias beskrivningar upprätthåller på så vis skillnader på kulturer (Brune, 2005: 93), vilket även är något som skett under lång tid. I denna studie framkommer det således att denna typ av andragörande fortsätter att ske i svenska nyhetsmedier (Brune, 1998: 54). Studiens fynd verkar dock i en specifik kontext, den svenska mediala diskursordningen, och

är på så sätt begränsad. Den insamlade empirin inramar även en relativt kort tid. Sammantaget gör det att studiens resultat inte är generaliserbara.

Studien syftade till att analysera de diskursiva praktiker som befinner sig inom svenska nyhetsmediers diskursordning. Då detta var studiens fokus har sociala praktiker inte analyserats, utan lämnas till framtida forskning. Det hade varit av sociologiskt intresse att utföra en förlängning av denna studie där sociala praktiker studeras, för att kunna säga något om vad medias diskursordning ger för implikationer i den sociala praktiken. Detta för att kunna studera samhällseliga konsekvenser för dessa kvinnor kopplat till de diskurser som verkar inom den mediala diskursordningen. Att samla in empiri under en längre tidsperiod för att kunna utveckla hur den diskursiva transformeringen ser ut just i svenska nyhetsmedier hade även varit av intresse. Det hade varit av sociologisk relevans att inkludera internationella nyhetsmedier, för att studera likheter och skillnader i olika nyhetsmediers framställning av kvinnor från IS. Ett annat förslag hade kunnat vara att intervjua återvändare för att bidra med kunskap utifrån subjekten själva.

Referenslista

- Bergström, G., & Boréus, K. (2005). Diskursanalys. I Bergström, G., & Boréus, K (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Björgum, H. M. (2016). Why do Western Muslim Girls Join ISIS? *Global Politics Review*, vol. 2, no. 2: 91-102.
- Bouvin, E. (2021). Det här är IS-kvinnorna som utvisas till Sverige. *Dagens Nyheter*. 6 september. Länk: <https://www.dn.se/sverige/det-har-ar-is-kvinnorna-som-utvisas-till-sverige/> (hämtad 2021-11-30)
- Brune, Y. (2005). Nyheter om drömlandet - dess invånare och invandrare. I Matthis, M (red.). *Orientalism på svenska*. Stockholm: Ordfront i samarbete med Re:orient
- Brune, Y. (1998). Tårögda flickor och kusliga män. I Brune, Y (red.). *Mörk magi i vita medier: svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*. Stockholm: Carlsson
- Cantwell, O. (2021). Sverige får finna sig i att ta emot utvisade terrorister. *Aftonbladet*. 7 september. Länk: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/jaOWoL/sverige-far-finna-sig-i-att-ta-emot-utvisade-terrorister> (hämtad 2021-12-03)
- Cherney, A., & Murphy, K. (2016). What does it mean to be a moderate Muslim in the war on terror? Muslim interpretations and reactions. *Critical Studies on Terrorism*, vol. 9:2: 159-181
- Cruise, S. R. (2016). Enough with the stereotypes: representation of women in terrorist organisations. *Social Science Quarterly*, vol. 97, issue 1: 33-43
- CVE. (2020). *Den våldsbejakande islamistiska miljön*. Stockholm: Center mot våldsbejakande extremism, brottsförebyggande rådet
- Dagens Nyheter. (2021a). Den som gått med i IS ska aldrig känna sig säker. *Dagens Nyheter*. 6 september. Länk: <https://www.dn.se/ledare/den-som-gatt-med-i-is-ska-aldrig-kanna-sig-saker/> (hämtad 2021-11-30)
- Dagens Nyheter. (2021b). Terrorexperter: Många misstänkta IS-anhängare kommer aldrig åtalas. *Dagens Nyheter*. 5 september. Länk: <https://www.dn.se/sverige/terrorexperter-manga-misstankta-is-anhangare-kommer-aldrig-atalas/> (hämtad 2021-11-30)
- Dalen, M. (2008). *Intervju som metod*. (1. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning
- Del Villar, E. L. (2019). Women in Modern Terrorism: From Liberation to Global Jihad in the Islamic State. *Terrorism and Political Violence*, vol. 31, No. 2: 410-416
- Ejvegård, R. (2009). *Vetenskaplig metod*. (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur

- Falkehed, M. (2021). Lisa Anderssons liv i syriska fånglägren. *Expressen*. 5 september. Länk: <https://www.expressen.se/nyheter/lisa-anderssons-liv--i-syriska-fanglagren/> (hämtad 2021-12-02)
- Friedman, B. (2008). Unlikely Warriors: How Four U.S. News Sources Explained Female Suicide Bombers. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, vol. 85.4: 841-59
- Gan, R., Neo, L. S., Chin, J., & Khader, M. (2019). Change Is the Only Constant: The Evolving Role of Women in the Islamic State in Iraq and Syria (ISIS). *Women & Criminal Justice*, vol. 29.4-5: 204-220
- Harboe, T. (2013). *Grundläggande metod: den samhällsvetenskapliga uppsatsen*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Hvitfelt, H. (1998). Den muslimska faran – om mediebilderna av islam. I Brune, Y (red.). *Mörk magi i vita medier: svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*. Carlssons, Bjärnum
- Jonzon, N. (2012). Vad är skillnaden mellan nyheter, krönikor och ledare? *Göteborgs-posten*. 7 november. Länk: <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/vad-%C3%A4r-skillnaden-mellan-nyheter-kr%C3%B6nikor-och-ledare-1.664927> (hämtad 2022-01-11)
- Kantar. (2021). *Räckviddsutveckling 2012:2 - 2021:2*. Kantar Sifo: Orvesto Konsument, Länk: https://www.kantarsifo.se/sites/default/files/reports/documents/rackviddsutveckling_orvesto_konsument_2012_2_-_2021_2.pdf (hämtad 2021-12-23)
- Katz, J. (2015). Svenska kvinnor i Islamiska staten: ett underskattat hot? *Frivärld*, s. 2-3
- Kerpner, J. (2021). Hemvändande IS-kvinnor vill återinföra kalifatet. *Aftonbladet*. 5 september. Länk: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/8O5MPA/hemvandande-is-kvinnor-vill-aterinfora-kalifatet> (hämtad 2021-12-03)
- Linde, A. (2021). (-besvarad av). Svar på skriftlig fråga 2021/22:1. *Kostnaden för återtagande av IS-terrorister*. Sveriges riksdag. Publicerad 22 september 2021. Länk: http://193.11.1.138/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/kostnaden-for-atertagande-av-is-terrorister_H9121 (hämtad 2021-12-28)
- Loken, M., & Zelenz, A. (2018). Explaining Extremism: Western Women in Daesh. *European Journal of International Security*, vol. 3.1: 45-68
- Margolin, D. (2016). A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?. *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 39:10: 912-934
- Martini, A. (2018). Making women terrorists into “Jihadi brides”: an analysis of media narratives on women joining ISIS. *Critical Studies on Terrorism*, vol. 11:3: 458-477
- Mohanty, C.T. (1994). Under Western eyes: feminist scholarship and colonial discourses. I Williams, P. & Chrisman, L (red.). *Colonial discourse and post-colonial theory: a reader*. New York: Columbia University Press

- Nacos, L. B. (2005). The Portrayal of Female Terrorists in the Media: Similar Framing Patterns in the News Coverage of Women in Politics and in Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 28:5, 435-451
- Nationalencyklopedin, kalifat. Länk: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kalifat> (hämtad 2022-01-12)
- Nationalencyklopedin, sharia. Länk: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/sharia> (hämtad 2022-01-12)
- Nationalencyklopedin, hijra. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/hijra> (hämtad 2022-01-12)
- Nohrstedt, S. A. (2006). Krigsjournalistiken och den strukturella diskrimineringen. I Camauër, L. & Nohrstedt, S. A (red.). *Mediernas Vi Och Dom - Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen: Rapport*. Stockholm: Fritze. SOU, 2006:21
- Olsson, D. (2021a). IS-kvinnan Lisas försvar i rätten. *Expressen/GT*. 23 oktober. Länk: <https://www.expressen.se/gt/is-kvinnan-lisas--forsvar-i-ratten/> (hämtad 2021-12-02)
- Olsson, D. (2021b). Här är IS-kvinnorna som fått komma hem. *Expressen/GT*. 7 september. Länk: <https://www.expressen.se/gt/har-ar-is-kvinnorna--som-fatt-komma-hem/> (hämtad 2021-12-05)
- Pearson, E., & Winterbotham, E. (2017). Women, Gender and Daesh Radicalisation. *The RUSI Journal*, vol. 162:3, 60-72
- Schlarek Mulinari, L. (2019). The Spectrum of Repression: Swedish Muslims' Experiences of Anti-terrorism Measures, *Critical Criminology*, vol. 27: 451-466
- Schumacher, J. M. (2021). Critical junctures in terrorism studies: the Arab Spring and the new twenty-first century security environment. *Critical Studies on Terrorism*, vol. 14:4: 470-473
- SFS 2003:491. *Lag om konsulärt ekonomiskt bistånd*. Länk: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003491-om-konsulart-ekonomiskt-bistand_sfs-2003-491 (hämtad 2022-01-11)
- Sjoberg, L. & Gentry, C. E. (2007). *Beyond Mothers, monsters, whores - Thinking about women's violence in global politics*. London: Zed Books Ltd
- Sjöshult, F. (2021). Övervaka potentiella terrorister med fotboja. *Expressen*. 19 september. Länk: <https://www.expressen.se/kronikorer/fredrik-sjoshult/overvaka-potentiella--terrorister-med-fotboja/> (hämtad 2021-12-03)
- Spencer, A. N. (2016). The Hidden Face of Terrorism: An Analysis of the Women in Islamic State. *Journal of Strategic Security*, vol. 9, no. 3: 74-98

- Sunaina, M. (2009). "Good" and "Bad" Muslim Citizens: Feminists, Terrorists, and U.S. Orientalisms. *Feminist Studies*, vol. 35.3: 631-56
- Svahn, N., & Magnå, J. (2021). IS-kvinnorna anhållna för krigsförbrytelser. *Svenska Dagbladet*. 21 oktober. Länk: <https://www.svd.se/is-kvinnorna-vantas-landa-pa-arlanda-i-dag> (hämtad 2021-12-07)
- Säkerhetspolisen. (2017). *Färre reser från Sverige till terroristorganisationer*. Länk: <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2017-06-27-farre-reser-fran-sverige-till-terroristorganisationer.html> (hämtad 2021-12-30)
- TT. (2021). IS-kvinna fräntas sina barn. *Svenska Dagbladet*. Länk: <https://www.svd.se/is-kvinna-frantas-sina-barn> (hämtad 2021-12-10)
- TT, Zangana, B. (2021). Uppgifter: Svenska kvinnor har lämnat IS-läger. *Aftonbladet*. 5 september. Länk: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/9Kb44M/uppgifter-svenska-kvinnor-har-lamnat-is-lager> (hämtad 2021-12-05)
- Vale, G. (2019). Women in Islamic State: From Caliphate to Camps. Policy Brief. *The Hague: International Centre for Counter-Terrorism*
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders gotab: vetenskapsrådet. Länk: https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf (hämtad 2022-01-11)
- Yin, R.K. (2013). *Kvalitativ forskning från start till mål*. (1 uppl.). Lund: Studentlitteratur

Bilaga

Studiens utvalda artiklar.

Aftonbladet

1. Nyheter; Beri Zangana, "Uppgifter: Svenska kvinnor har lämnat IS-läger", 5 september.
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/9Kb44M/uppgifter-svenska-kvinnor-har-lamnat-is-lager>
2. Kolumnist; Oisin Cantwell, "Sverige får finna sig i att ta emot utvisade terrorister", 7 september
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/jaOWoL/sverige-far-finna-sig-i-att-ta-emot-utvisade-terrorister>
3. Nyheter; "Hemvändande IS-kvinnor vill återinföra kalifatet", 5 september
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/8Q5MPA/hemvandande-is-kvinnor-vill-aterinfora-kalifatet>

Dagens Nyheter

1. Ledare; Ledarredaktionen, "Den som gått med i IS ska aldrig känna sig säker", 6 september
<https://www.dn.se/ledare/den-som-gatt-med-i-is-ska-aldrig-kanna-sig-saker/>
2. Nyheter; DN-TT, "Terrorexperten: Många misstänkta IS-anhängare kommer aldrig åtalas", 5 september
<https://www.dn.se/sverige/terrorexperten-manga-misstankta-is-anhangare-kommer-aldrig-atalas/>
3. Nyheter; Emma Bouvin, "Det här är IS-kvinnorna som utvisas till Sverige", 6 september
<https://www.dn.se/sverige/det-har-ar-is-kvinnorna-som-utvisas-till-sverige/>

Expressen/GT

1. Nyheter; Magnus Falkehed, "Lisa Anderssons liv i syriska fånglägren", 5 september
<https://www.expressen.se/nyheter/lisa-anderssons-liv--i-syriska-fanglagren/>
2. Nyheter; Daniel Olsson, "Här är IS-kvinnorna som fått komma hem", 7 september
<https://www.expressen.se/gt/har-ar-is-kvinnorna--som-fatt-komma-hem/>
3. Krönika; Fredrik Sjöshult, "Övervaka potentiella terrorister med fotboja", 19 september

<https://www.expressen.se/kronikor/fredrik-sjoshult/overvaka-potentiella--terrorister-med-fotboja/>

4. Nyheter; Daniel Olsson, "IS-kvinnan Lisas försvar i rätten", 23 oktober
<https://www.expressen.se/gt/is-kvinnan-lisas--forsvar-i-ratten/>

Svenska Dagbladet

1. Nyheter; TT, "IS-kvinna fråntas sina barn", 5 december
<https://www.svd.se/is-kvinna-frantas-sina-barn>
2. Nyheter; Anja Haglund, Niklas Svahn, "Hanteringen av IS-återvändarna döms ut", 5 september
<https://www.svd.se/hanteringen-av-is-atervandarna-doms-ut>
3. Nyheter; Niklas Svahn, Joakim Magnå, "IS-kvinnorna anhållna för krigsförbrytelser", 21 oktober
<https://www.svd.se/is-kvinnorna-vantas-landa-pa-arlanda-i-dag>